

РОЗВИТОК СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Вінницький національний технічний університет;

Анотація

У статті розглянуто вплив інформаційного потенціалу існуючого економічного простору на трансформацію методологічної основи бухгалтерського обліку.

У зв'язку з цим модифікація теоретико-методологічного підходу побудови системи бухгалтерського обліку є необхідним етапом подальшого розвитку бухгалтерського обліку і збереження його актуальності в конкуренції з сучасними інформаційними системами.

Ключові слова: бухгалтерський облік, елементи методу бухгалтерського обліку, трансформація елементів методу бухгалтерського обліку, технологія блокчейн, бухгалтерська звітність, цифрова економіка, цифровізація.

Abstract

The article examines the influence of the information potential of the existing economic space on the transformation of the methodological basis of accounting.

In this regard, the modification of the theoretical and methodological approach to the construction of the accounting system is a necessary step in the further development of accounting and maintaining its relevance in competition with modern information systems.

Keywords: accounting, elements of the accounting method, transformation of the elements of the accounting method, blockchain technology, accounting reporting, digital economy, digitalization.

Вступ

Процеси глобалізації та цифровізації, що відбуваються в даний час, використання економічними суб'єктами в своїй практичній діяльності хмарних технологій, можливостей штучного інтелекту, роботизації, великих даних та інструментів, що дозволяють за короткий проміжок часу обробляти великий обсяг інформації, впливають на концептуальні основи теоретико-методологічних підходів до організації системи бухгалтерського обліку, наповнюючи новим змістом поняття «бухгалтерський облік».

Результати дослідження

Цифрова економіка є основою для створення якісно нової моделі бізнесу і, відповідно, змінює підходи та способи збору, аналізу та зберігання інформації в обліковому процесі економічних суб'єктів, формуючи нові напрямки розвитку системи бухгалтерського обліку. Зниження функціональності та корисності облікової інформації дозволяє виділити основні напрямки трансформації методології бухгалтерського обліку з метою зберегти свою актуальність і не «розчинитися» в сучасних інформаційних системах.

У сучасному світі використання технології блокчейн у банківському та фінансовому секторі може призвести до значних перетворень у системі бухгалтерського обліку. Краса цієї технології полягає в її здатності зберігати деталі про операції економічної одиниці на численних незалежних комп'ютерах, усі зібрані в єдиний реєстр записів. Це створює надійну систему для реєстрації фінансових операцій, усуваючи будь-які побоювання щодо витоку даних. Кожен запис у цьому всеохоплюючому реєстрі містить детальну історію, що дає змогу відстежувати інформацію до її походження та гарантувати автентичність даних. Завдяки криптографічному захисту стає неможливо змінити або знищити будь-яку інформацію в цьому консолідованому реєстрі.

Відсутність посередників, збільшення швидкості транзакцій і безпека – все це фактори, які не можна ігнорувати. Використання системи блокчейн дозволить зменшити витрати на адміністративну роботу персоналу, скоротити кількість паперових носіїв, виключити вплив «людського фактора» при роботі з документацією та інші.

Ethereum – одна з платформ, що функціонує на базі технології блокчейн, що дозволяє відображати угоди, минаючи стандартні процедури. Реалізований на платформі Ethereum всередині технології блокчейн, комп'ютерний алгоритм «розумний контракт» (англ. smart-contract), призначений для фіксації та контролю інформації про угоду, здійснену за певних умов. «Розумний контракт» має містити основні відомості по здійснюваній угоді: об'єкт договору, умови виконання, які неможливо буде в майбутньому ні змінити, ні відмінити, і цифрові підписи сторін.

Використання «розумного контракту» в фінансовому обліку дозволить максимально підвищити прозорість діяльності економічних суб'єктів. Таким чином, первинна документація, реєстри бухгалтерського обліку в паперовому та в електронному вигляді можуть втратити свою актуальність.

Впровадження технології блокчейн виключає необхідність проведення інвентаризації майна та звірки розрахунків за зобов'язаннями. Складський облік дозволяє спостерігати за запасами в режимі реального часу, оприбутковувати та відпускати запаси, моніторити рух запасів по всьому ланцюжку, від моменту оприбуткування до моменту відпуску виробництва або вибуття. У момент транзакції і надходження, і вибування майна, акцептоване одержувачем, буде відбуватися одночасно, що і дозволить не використовувати інвентаризацію.

Можливості технології блокчейн дозволяють спростити роботу з контрагентами економічного суб'єкта, без необхідності додаткового підтвердження формувати або списувати заборгованість обох сторін угоди в момент здійснення операції [1]. Таким чином, один з елементів методу бухгалтерського обліку – документація та інвентаризація – втратить свою актуальність. Замінить їх фіксація транзакції за допомогою потужного інструменту контролю технології блокчейн, що дозволяє не тільки мінімізувати витрати економічних суб'єктів, але і знизити ризики, пов'язані з їх економічною діяльністю.

В умовах цифрової економіки розширюється коло об'єктів обліку. У зв'язку зі збільшенням числа зацікавлених користувачів зростає кількість запитуваних показників, що характеризують економічну безпеку, соціальну відповідальність бізнесу, стратегію та якість управління. Також не можна забувати про появу нових модифікованих облікових об'єктів, таких як цифрові фінансові активи, цифрові фінансові зобов'язання, інноваційні продукти та ін.

В результаті необхідно формування нових принципів систематизації, класифікації нових об'єктів обліку, визначення критеріїв їх визнання, методів їх оцінки в грошовому вираженні і способів відображення в обліку та звітності.

Вплив цифровізації зачепить і інші елементи методу бухгалтерського обліку. Так, наприклад, система рахунків по обліку об'єктів бухгалтерського обліку значно розшириться через рахунки обліку нових облікових об'єктів і рахунків для відображення нефінансової інформації. На зміну подвійному запису можуть прийти альтернативні способи відображення господарських операцій.

Вже сьогодні менеджерам для управління економікою підприємства недостатньо даних бухгалтерського обліку, тому використовуються альтернативні дані, модифіковані показники, такі як система збалансованих показників (англ. balanced scorecards, BSC), економічна додатна вартість (англ. economical value added, EVA).

Сучасна тенденція розвитку системи взаємопов'язаних видів обліку (бухгалтерського, управлінського, статистичного, податкового) в умовах застосування інноваційних цифрових технологій полягає в їх синтезі, що забезпечує комплексні інформаційні потоки, що включають не тільки фактичну інформацію бухгалтерського обліку, але і планову, прогнозну, аналітичну інформацію управлінського обліку, податкові розрахунки, статистичні дані, а також зовнішню нефінансову інформацію, що містить оцінку якості клієнтської бази; способи реалізації соціальної відповідальності; шляхи запобігання фінансовим ризикам і ризикам економічної безпеки, оцінку ступеня застосування енергозберігаючих і природоохоронних технологій та інші, необхідні менеджменту, інвесторам, кредиторам, контрагентам і бізнесу в цілому відомості [2].

Гармонізація всіх видів облікової системи дозволить збільшити ефективність роботи аудиторів, які перевіряють достовірність інформації, і відсікають не тільки недостовірні факти фінансово-господарської діяльності економічного суб'єкта, але і не мають цінності для користувачів фінансової звітності, а також аналітиків, які за результатами аналізу отриманої інформації пропонують альтернативні варіанти вирішення, поставлених перед економічним суб'єктом завдань.

Зміна облікової інформації призведе до трансформації звітності, появи нових показників, що характеризують не тільки фінансову діяльність організації, але й соціальну, екологічну відповідальність, корпоративне управління, а також наявність нефінансових об'єктів.

Формування інтегрованої звітності, без якої дані обліку не можуть бути інтерпретовані повно,

має базуватися на клієнтоорієнтованому підході, забезпечуючи кастомізацію інтересів користувача. Інтерактивність звітності дозволяє користувачу отримувати релевантні дані одночасно з обов'язковим доповненням аналітичної складової. Цифрові технології дозволяють це зробити, коли запит необхідних актуальних, достовірних відомостей для вирішення поставлених завдань виробляється миттєво.

Включення до звітності нефінансових даних є відповіддю на виклик часу, коли економічний об'єкт бере на себе відповідальність за свою фінансово-господарську діяльність, що впливає на економіку країни та на суспільство в цілому.

Для представлення фінансової та нефінансової звітності в цифровому інтерактивному форматі необхідно використовувати нові сучасні інструменти збору, реєстрації та обробки інформації, що дозволяють здійснювати групування, структурування інформації для проведення аналізу, прийняття відповідних управлінських рішень. В останні роки широке поширення отримала передача бухгалтерської фінансової інформації за допомогою мови ділового спілкування XBRL (від англ. eXtensible Business Reporting Language) [3].

Алгоритм роботи XBRL полягає в формуванні так званих таксономій XBRL, що дозволяють отримувати необхідні релевантні дані, забезпечуючи кастомізацію інтересів різних груп користувачів у необхідних для них розрізах аналітичних даних. Причому всі необхідні відомості зацікавлені користувачі можуть отримати самостійно в будь-якому потрібному форматі, розширюючи стандартні показники звітності, виключаючи трудомісткі процеси збору, узагальнення інформації, тим самим концентруючись на аналізі інформації. Можна сказати, що формат XBRL є «бухгалтерсько-контрольним» програмним продуктом, забезпечуючи необхідними відомостями менеджерів економічного суб'єкта.

У якості основних переваг впровадження електронного формату подання звітності економічними суб'єктами за допомогою мови ділового спілкування XBRL виділяють: підвищення якості наданої інформації, зниження витрат на обробку та аналіз показників звітності, зменшення технічних та облікових помилок у звітності, але основною перевагою є єдиний стандартний формат, зрозумілий зацікавленим користувачам різних країн.

Висновки

Проведене дослідження дозволяє зробити висновок про те, що процеси глобалізації та цифровізації, що відбуваються в даний час, розширюються, представляючи практично необмежені можливості використання економічними суб'єктами в своїй практичній діяльності хмарних технологій, можливостей штучного інтелекту, великих даних.

В умовах цифрової економіки в першу чергу необхідно говорити про кардинальну зміну концептуальних основ теоретико-методологічних підходів до організації системи бухгалтерського обліку, що дозволяє наповнювати новим змістом поняття «бухгалтерський облік».

Таким чином, в умовах цифрової економіки сучасні технологічні та багатофункціональні цифрові інформаційні системи динамічно розвиваються та агресивно розширюють свої можливості. Тому, щоб бухгалтерському обліку та професії бухгалтера не «розчинитися» в новій екосистемі, необхідно надати їм новий контекст, визначити основні напрями їхньої модернізації, трансформувати теоретико-методологічні підходи до побудови системи бухгалтерського обліку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Агієва, О. А. Трансформація методів бухгалтерського обліку в умовах цифрової економіки // Економіка: вчора, сьогодні, завтра. - 2020. - Т. 10, № 2А. - С. 241-248. <https://doi.org/10.34670/AR.2020.87.12.022>
2. Спільник І., Палюх М. Бухгалтерський облік в умовах цифрової економіки. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2019. № 1-2. С. 83-96. DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2019.01.083>
3. eXtensible Business Reporting Language [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.xbrl.org>

Красевська Алла Станіславівна — канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри підприємництва, логістики та менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: kraevska@vntu.edu.ua

Alla S. Kraevska. - Cand. Sc. (Econ.), Assistant Professor, Assistant Professor of the Department of Entrepreneurship, Logistics and Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

Рибак Богдан Володимирович — студент групи П-206, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: bogdanribak1111@gmail.com

Rybak Bogdan V. — student, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : bogdanribak1111@gmail.com

Яблонський Євген Павлович – аспірант, Факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Yevhen P. Yablonsky – PhD student, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia